

Bohinjska koza

Velike pašne površine na območju Bohinja so bile v preteklosti zelo primerne za rejo koz. Kozjereja je bila tedaj pomemben vir dohodka zlasti manjšim kmetom in bajtarjem. Pri tem so zanimive tudi objave, iz katerih je mogoče sklepati, da so imeli Bohinjci svojo pasmo koz. Zato bomo v tem prispevku predstavili kozjerejo na območju Bohinja v začetku 20. stoletja v povezavi s tamkajšnjimi pasmami koz.

O kozjereji v Bohinju na začetku 20. stoletja

Na začetku prejšnjega stoletja je živinoreja v Sloveniji pridobivala na pomenu, prav tako je bila v istem obdobju pozornost namenjena tudi ponovnemu dvigu reje koz. O tem lahko v Kmetovalcu (1907), v Kmetijskih novicah, v podglavju »Pospeševanje reje koz« beremo:

Pospeševanje reje koz. Vsled namere, živinorejo v naši državi vsestransko pospeševati, se je c. kr. kmetijsko ministrstvo pričelo ozirati tudi na pospeševanje reje koz ter je posebno pozornost obrnilo na rjavo pinčgavsko kozje plemo. Pričakuje se, da se pod strokovnim vodstvom v malo letih to plemo izdatno izboljša ter bo v državi dobili dobre plemenske živali, da jih ne bo treba uvažati iz Švice, kakor doslej. Kmetijsko ministrstvo je c. kr. kmetijsko družbo v Solnogradu pozvalo, naj se s to zadevo peča, in ker jo pri kozah poglavitna reč dobra molža, naj se uvede takoj poskusna molža. — Tudi pri nas na Kranjskem ne bo napačno porabiti te prilike ter nekaj storiti za povzdigo kozje reje, kajti tudi v naši deželi imamo semtertja izborna kozje plemo (v Bohinju), ki je zelo mlečno, vrhutega silno skromno ter ie morda bolše kakor marsiktero slovito plemo. —

V zgornjem zapisu je poudarjeno pospeševanje in vzpodbujanje reje koz. Omenjeni so rejski pristopi, kako priti do izboljšane domačega plemenskega materiala. Prav posebej pa so v zgornjem sestavku izpostavljene odlične lastnosti pasme koz, ki so jo tedaj redili v Bohinju.

V Kmetovalcu so pod stalno rubriko »Kaj delajo naše podružnice«, v podrubriki »Podružnica v Srednji vasi v Bohinju« zapisovali dogajanja na področju kmetijstva, kjer je tekla beseda tudi o kozjereji. Predstavljamo jo s tremi objavami.

Ustanovitev društva rejcev koz

V 9. številki Kmetovalca (1908) je objavljeno poročilo o kmetijskem shodu

Kmetijske podružnice v Srednji vasi v Bohinju, kjer je predaval ravnatelj kmetijske družbe g. Gustav Pirc, ki je govoril tudi o pospeševanju kozjereje v Bohinju:

Prav posebno so pa navzoče razveselila izvajanja gospoda ravnatelja glede povzdige reje koz v Bohinju, ki je izredno velikega gospodarskega pomena za gorenjo dolino, koder so na razpolaganje širni pašniki, ki so pristopni samo kozam. Predavatelj je predlagal osnovati društvo za reje koz, ki naj ima v prvi vrsti izposlovati podpore za povzdigo te važne panoge živinoreje v Bohinju, ter bo imelo paziti, da se odstranijo tri največje hibe tukajšnje kozje reje, t. j. plemenjenje v sorodstvu, prezgodnja ubrejitve mladih koz in nepravilno ravnanje s kozli plemenjaki. Naloga društva bodi tudi pospeševanje domače pasme s kako drugo, preiskušeno dobro pasmo. Ti predlogi glede povzdige reje koz so se sprejeli z očitnim veseljem in ni dvoma, da se predlagano društvo prav kmalu osnaja in prične v popisanem zmislu delovati. Naši Bohinjci so odnekad imeli veliko veselja do kozje reje, a kruto postopanje gozdarskih oblasti je to za nas prekoristno žival skoraj na smrt obsodilo, zato nas Bohinjce posebno veseli, da je naša kmetijska družba, ki ima toliko zaslug za povzdigo kmetijstva v Bohinju, prva sprožila misel o povzdigi kozje reje, ki bo dajala nov vir dohodkov, in to zlasti manjšim posestnikom, ki jih je med nami največ.

Rejski ukrepi za izboljšanje plemenskih živali

Leto kasneje (1909) je bil v Kmetovalcu pod isto rubriko ponovno izpostavljen velik pomen kozjereje na območju Bohinja ter poudarjeno izvajanje potrebnih rejskih ukrepov:

Naša podružnica, ki s svojimi pičilimi sredstvi marljivo deluje, je storila nov korak k pospeševanju kmetijstva v gorenji Bohinjski dolini. Kozoreja je namreč v naši dolini, kjer imamo mnogo pašnikov, ki jih moremo samo s kozami rabiti, silno važna. Kozé dajejo znamenit dohodek, zlasti malim posestnikom, ki jih je pri nas največ. Poprejšnja gonja proti kozam po izvestnih krogih je dandanes pač mnogoča, če kozorejci pazijo, da kozé ne pridejo v gozde, kjer bi delale škodo. Ta gonja proti kozam in nerazumna reja koz sta našo kozorejo oškodovali glede količosti in kakovosti. Podružnica je sklenila pospeševati rejo koz, in sicer s poukom ter z izboljšanjem pasme. Glavni napaki naše kozoreje sta plemenjenje v sorodstvu in raba neprimernih plemenskih kozlov, ki kot plemenjaki niso dovolj umno oskrbovani. Te napake bo treba odstraniti s primernim poučevanjem. Pa tudi kakovost naših koz je zaradi teh napak nazadovala, in z umno rejo jo bo treba zopet dvigniti. Da se pa cilj prej doseže, bo treba domače plemo prekriti s kakšno boljšo pasmo. V tem oziru je podružnica že vse potrebno ukrenila, da naredi poskušnjo s križanjem domačega kozjega plemena s svetovnoznano belo, nerogato sansko kozo, ki je izredno mlečna. S pomočjo glavnega odbora naše družbe v Ljubljani smo dobili v to svrhu že državno podporo, in vsled tega moramo takoj na delo. Na velikonočni pondeljek nas je obiskal ravnatelj c. kr. kmetijske družbe g. Pirc, ki je mnogoštevilno zbranim kozorejcem povedal, po katerem potu se bo dala kozoreja dvigniti, in je obljubil podružnici pomagati pri njenem početju ter kozorejcem zlasti s poukom iti na roko. Da se nam je dobrih uspehov nadejati, lahko trdimo z ozirom na dejstvo, da je veselje do kozoreje pri nas izredno globoko vkoreninjeno že iz davnih časov, in lahko rečemo, da nobena reč ni naša kmetovalce nikdar tako močno vznemljila, kakor priganjanje koz čez dopustno mero.

Krmila Pivka

KAKOVOSTNA PELETIRANA KRMA ZA OVCE IN KOZE

OVCE-12 - Krmna mešanica z 12% surovih beljakovin za odrasle živali.

OVCE-16 - Krmna mešanica s 16% surovih beljakovin za dokrmeljevanje brehin in doječih ovc in koz.

OVCE-18 - Krmna mešanica z 18% surovih beljakovin za dokrmeljevanje brehin in doječih ovc in koz.

STARTER ZA JAGNIETA - Krmna mešanica z 18% surovih beljakovin za mlade živali v obdobju odstavljanja in za hitro pitanje jagnjet in kozličev.

VITA ZA DROBNICO - Nova vitaminsko-rudninska mešanica.

Oskrbujemo:

- večino kmetijskih trgovin na postojnskem in pivškem,
- lasten diskont na Kalu pri Pivki,
- imamo diskontno prodajo za kmete v Enoti krmila v Neverkah,
- krmila vam pripeljemo tudi na dom.

KRMILA PIVKA ZA VAŠO ZDRAVO DROBNICO

Za vse informacije o krmljenju in nabavi krmnih mešanic in vitaminsko-mineralnih dodatkov pokličite na telefonski številki: **05 703 11 72**

e-pošta: **info@pivkap.si**

www.pivkap.si

Pivka d.d.

Vzpodbujanje kozjereje s finančnimi podporami

Istega leta (1909) je bil v Kmetovalcu objavljen članek, kjer je bila znova poudarjena pomembnost reje koz na bohinjskem območju ter dohodek, zlasti za manjše kmete, ki ga je moč iztržiti s to panogo. Kozjerejo so pospeševali tudi z različnimi finančnimi podporami:

... Naša podružnica je na predlog ravnatelja c. kr. kmetijske družbe, g. ces. svetnika Gustava Pirca, pričela misliti na zopetno povzdigo kozjereje v Bohinju. Z velikim navdušenjem so naši udje to namero pozdravili in že smo pričeli v tem zmislu delovati. Naša kozjereja pa ni nazadovala samo glede števila koz, temveč tudi prav močno glede kakovosti plemena. Temu se ni čuditi, saj je umno ravnanje s kozami pri nas skoraj neznano. Skoraj vsak kozorejec ima svojega kozla, ki ga navadno premladega spušča in, kar je poglavito, plemenjenje se vrši skoraj brez izjeme le v sorodstvu. Kri se malokdaj posveži in le semtertja v prejšnjih časih so se kupile tuje živali, ki so jih pripeljali mešetarji z Dolenjskega. Izkratka naša kozja pasma samanebl ni dosti vredna, in kolikor se je dalo, smo jo še sami poslabšali. Gospod ravnatelj nam je v prvi vrsti priporočal posvežiti kri sedanje pasme in vedno strogo gledati na to, da se ne vrši plemenjenje v sorodstvu.

O tem, da so za vzpodbujanje kozjereje namenjali posebna finančna sredstva, lahko preberemo v Kmetovalcu 1909):

»Družbeni podružnici v Srednji vasi v Bohinju se je sklenilo nakazati ostanek obljubljenih podpor za povzdigo kozjereje in se ji je obenem tudi obljubila tozadevna podpora za l. 1910. Enemu posestniku iz Bohinjske Bele se je priznala posebna državna podpora za nakup plemenskih koz«.

O podpori reje koz v Bohinju v obdobju, ki ga obravnavamo v tem prispevku, je v Gospodarski in družbeni zgodovini Slovencev (1970) zapisano: »Medtem ko

je kozjereja v splošnem nazadovala po slovenskem ozemlju, ker je pač donasala v primeri z govedorejo premajhno korist, je nasprotno ponekod v manjši meri celo napredovala. Tako so obnavljali kozjerejo npr. v planšarskih krajih, kjer so imeli koze zaradi mleka v času, ko so bile krave v planinah, tako npr. v Bohinju, kjer je Kmetijska družba na Kranjsko 1909 v ta namen podprla rejo švicarske in sanske koze.«

Zaključek

Iz zgornjih sestavkov, ki obravnavajo obdobje v začetku 20. stoletja, lahko razberemo, da je bila na območju Bohinja razširjena reja koz. Žal je prepoved paše koz v 18. stoletju močno vplivala na kasnejše rejsko delo, čigar posledice so se kazale predvsem v pomanjkanju primerne plemenskega materiala in v inbrikingu. Prav tako so ukrepi zoper rejo koz močno vplivali na drastičen upad staleža ter kakovost plemenskih živali. Preobrat, ki je temu sledil, zanimivo ponazori stavek (Kmetovalec, 1907): »...in sedaj koze! Ravno kar je veljalo še za zaslugo, če je kdo kozo pobil, sedaj bomo pa celo rejo koz pospeševali«. Tako so z različnimi oblikami vzpodbud (izobraževanje, ustanovitve društva, finančne podpore) v okviru Kmetijske družbe pospeševali razvoj kozjereje. Pri tem je potrebno izpostaviti dobro poznavanje temeljnih rejskih zakonitosti.

V obravnavanih virih so uporabljeni izrazi, kot so: »izborno kozje pleme (v Bohinju)«, »domača pasma«, »domače pleme«, »domače kozje pleme«, »naša kozja pasma«. Orožen (1901) piše: »Kranjska koza je znana po svoji zadovoljnosti in daje obilo mleka«. Na osnovi do sedaj poznanih podatkov sklepamo, da so na območju Bohinja redili posebno pasmo koz - bohinjsko kozo, ki so jo odlikovale skromnost, mlečnost in dobra prilagojenost na tamkajšnje razmere. Prispevek je vsekakor vzpodbuda za nadaljnje raziskave razvoja pasem koz na območju Slovenije.

Viri

- Kmetijske novice. Pospeševanje reje koz. 24/1907, št. 5, str. 57 – 58, Kmetovalec
Kmetijska podružnica v Srednji vasi v Bohinju. 25/1908, št. 9, str. 90, Kmetovalec
Novak V. 1970. Živinoreja. V: Gospodarska in družbena zgodovina Slovencev. Zgodovina agrarnih panog. Ljubljana, DZS: str. 391
Podružnica v Srednji vasi v Bohinju, 26(1909)8, str. 92, Kmetovalec
Podružnica v Srednji vasi v Bohinju. 26/1909, št. 20, str. 209, Kmetovalec
Seja glavnega odbora, dne 30. decembra 1909. Uradne vesti c.kr. kmetijske družbe kranjske. 27 (1910)1, str. 9 - 10, Kmetovalec, 1909
Živinoreja, lov in ribarstvo. V: Orožen F. Slovenska zemlja. IV. Del: Vojvodina Kranjska. Ljubljana 1901, str. 222 – 226

Metka Žan Lotrič, univ. dipl. inž. zoot., prof. dr. Andrej Šalehar, zaslужni profesor Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, 1230 Domžale

**Naj vas prazniki
nedoumljive
Ljubezni
do človeka
napolnijo
s hvaležnostjo
in vas
spodbudijo
k dobroti
do vseh.**

RADIO OGNJIŠČE

